

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus
Tractatus de Prædestinatione, de Trinitate, de Angelis, & de homine

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. IV. Impugnantur aliæ sententiæ, & vera statuitur,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77146](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77146)

cati: Intellectus & voluntas virtualiter solum aut eminenter à natura divina distinguuntur: Ergo puritati & infinitati divinæ naturæ non præjudicat, quod divinæ processiones ab intellectu voluntate, tanquam à principio proximo immediate procedant, & à divina natura radicaliter tantum & mediate.

§. III.

Fundamenta Durandi convelluntur.

71. **O**bjicies primò: SS. Patres Hilarius in lib. de Synodis, Damascenus lib. 1. de fide cap. 8. vocant processionem Filij, *opus naturæ*. Et D. Augustinus 15. de Trin. cap. 20. ait: *Verum per quod omnia facta sunt, esse Filium Dei naturæ*: Ergo ex SS. Patribus, processio Verbi in Divinis, est immediate à natura, & non ab intellectu.

72. Respondeo concessio Antecedente, negando Consequentiam: nam generatio Verbi dicitur à SS. Patribus esse *opus naturæ*, aut à natura, quia est ab illa ut à principio radicali, medio intellectu ut virtute proximâ; vel quia est per ipsum intelligere, quod est constitutum divinæ naturæ, ut in Tractatu de attributis ostendimus. Addo quod SS. Patres locis citatis agunt contra

Diff.
2.
art. 1.

Arrianos, qui dicebant processionem Filij esse liberam, atq; adeò Verbum divinum esse creaturam; quibus ut se opponant, dicunt illam esse *opus naturæ*, hoc est necessarium & naturale, non verò liberum: non autem intendunt docere illam esse à natura divina tanquam à proximo & immediato principio.

73. Objicies secundo: Etiam si intellectus & voluntas maneat extra constitutionem formalem principij quo divinarum processionum, & istæ sint immediate à natura, potest tamen sufficiens ratio ordinis processionum assignari: Ergo ruit præcipuum fundamentum nostræ sententiæ. Consequentia patet ex supra dictis, Antecedens verò probatur. Etsi attributa divinæ immediate à natura, hoc est non mediâ potentia dimanent, potest tamen sufficiens ratio reddi, cur unum immediatius quàm aliud naturæ conveniat, & cur unum mediante alio dimanet ab illa: Ergo etiam si Filius & Spiritus Sanctus absq; mediatione intellectus & voluntatis producantur ad intra, poterit sufficiens ratio assignari ordinis divinarum processionum; & cur una aliam supponat, & mediante illâ conveniat.

74. Respondeo negando Antecedens, ad cujus probationem, nego Consequentiam & paritatem. Ratio discriminis est, quia proprietates non petunt medijs principijs proximis à natura dimanare; & licet aliquando una mediante aliâ connectatur cum natura, prima tamen immediate illi convenit; ac proinde ut assignetur ordo emanationis in proprietatibus, necessarium non est ad principia proxima illis priora recurrere: actus autem seu operationes conveniunt naturæ, quæ est remotum & radicale principium, medijs principijs proximis: ac proinde ratio ordinis inter operationes non potest reddi ex natura immediate, sed medijs principijs proximis operationis, sive realiter à natura distinctis, qualiter in creatis contingit, sive eminenter seu virtualiter, qualiter contingit in Deo.

75. Objicies tertio: Secundum idem proportionaliter debet fecunditas generativa competere creaturis & Deo: Sed fecunditas generativa in creaturis reperta, non convenit illis per intelle-

ctum & voluntatem; creature enim purè spirituales generationis capaces non sunt; creature autem corporales & mixtæ, qualis est homo, non per intellectum & voluntatem, sed per aliam potentiam generant sibi simile: Ergo vis generativa non convenit Deo, ratione intellectus, sed ex ipsa naturæ fecunditate immediate procedit.

Respondeo distinguendo Majorem, illam concedo de creaturis purè spiritualibus, nego autem de creaturis corporalibus: quia licet creaturis primi generis non comparat facultas generativa substantialis, convenit tamen illis vis generativa accidentalis: productio enim verbi creati est quædam intelligibilis generatio, unde communiter dicitur, ab intellectu & obiecto pari notiam, partus autem generationis significat. Et licet hujusmodi generatio accidentaliter sit, & generatio rerum corporalium sit substantialis; non huic, sed illi debet divina generatio assimilari: tum quia Deus est natura intellectus: tum etiam quia quæ illi attribuantur, debent esse per similitudinem & analogiam ad perfectiores creaturas, quales sunt spirituales & intellectuales. Addo quod hoc argumentum Durandi, facile potest in ipsum retorqueri, hoc modo. Secundum idem proportionaliter debet fecunditas generativa competere creaturis & Deo.

Sed fecunditas generativa in creaturis reperta, non convenit illis immediate à natura, sed mediante aliquâ potentia: Ergo & in Deo. Deniq; sic arguit Durandus. Qualis est ordo rei inter realiter differentia, talis est ordo rationis inter differentia ratione: Sed ubi intellectus & voluntas differunt realiter, productio est realiter vi naturæ, non autem intellectus aut voluntatis: Ergo sic est in Deo, in quo intellectus & voluntas solum differunt ratione.

Respondeo negando Minorem intellectum universaliter: in Angelis enim, in quibus intellectus & voluntas realiter differunt, productio non est vi naturæ immediate, sed vi intellectus & voluntatis, ut constat ex dictis: similiter autem divinæ productionis, non debet esse ad res corporales, sed ad res spirituales, proportionem assignatam. Potestq; fieri instantia contra Durandum: nam ubi substantia & natura differunt realiter, productio non est vi substantiæ principij formalis; & tamen in illa sententia productio divina ad intra habet principium quo proximo personalitatem divinam, nempe generationem Paternitatem: Ergo tenet Durandus solvere argumentum factum.

§. IV.

Impugnantur alie sententia, & vera sententia.

Dico secundo: Principium quo, sive remotum, sive remotum divinarum processionum, non est sola relatio, nec sola perfectio absoluta. Ita D. Thomas infra quæst. 41. art. 5.

Probatur prima pars duplici ratione, quæ ibidem insinuat. Prima est: Principium quo actionis generativæ aut productivæ, est id in quo generatum aut productum producenti assimilatur; cum intentio agentis ea sit, ut terminum productum sibi assimilet in principio quo agit: Apertum producta personis producentibus non in relatione, sed in absoluto assimilantur: Ergo non relatio, sed perfectio absoluta connotans relationem, est principium quo processionum in Deo.

Secunda ratio D. Thomæ est: Proprietates relative

relativa est veluti individualis conditio divinae Personae: At id quod pertinet ad esse individua-
les, non est id quo generans generat: alioquin
(inquit a. Doctor) Sortes generaret Sortem; sed id
per quod constituitur in ratione Personae: Unde
per quod Paternitas potest intelligi ut quo Pater ge-
nerat, sed ut constituens Personam generantis a-
liquam Pater generaret Patrem: Ergo proprieitas
relativa in Patre, non est principium quo gene-
randi.

Eadem rationem tangit quaest. 2. de poten-
tia art. 2. ad 5. his verbis: Paternitas non est in Patre
per modum forme speciei, sicut humanitas in homine;
sed in eo est divina natura; sed in eo est, ut ita di-
camus, sicut principium individuale, est enim proprie-
tas personalis. Et ideo non oportet quod sit generationis
principium principaliter, sed quodammodo cointelle-
ctum; aliter sequeretur quod Pater per generationem,
non solum Deitatem, sed Paternitatem communicaret,
quod est inconveniens.

Alia ratione suaderi potest eadem prima pars
conclusionis: nam si Paternitas v.g. esset poten-
tia generativa in Patre aeterno, & principium
divinae generationis: vel hoc haberet sub con-
ceptu expresso Paternitatis, & ut esset relatio ex-
celsa, vel sub ratione formae hypostaticae, & ut
habet rationem subsistentiae & personalitatis?
Neutrum dici potest: Ergo principium quo di-
vine generationis non potest in sola relatione
consistere. Major constat, Minor autem: quoad
utramque partem, probatur. Et in primis quod
Paternitas sub conceptu expresso Paterni-
tatis non possit esse principium quo genera-
tionis, patet manifeste: quia sub illo conceptu
fundatur in generatione, eamque secundum no-
strum modum concipiendi supponit; & conse-
quenter supponit etiam potentiam generativam
in Patre, seu principium quo generationis.
Quod vero non possit hoc praestare, sub concep-
tu formae hypostaticae, probatur. Principium
quo alicujus productionis debet esse activum,
sicut ut quo: Arqui relatio ut habet rationem
personalitatis, seu formae hypostaticae, non est a-
ctiva, etiam ut quo, sed est purus terminus na-
turae, eam in ratione personae constituens: Ergo
licet sub hac ratione sit conditio necessaria
ad agendum, seu potius modus intrinsecus com-
pletis virtutem agendi, non tamen est princi-
pium quo generationis.

Secunda pars conclusionis, quae asserit solam
perfectiorem absolutam non esse principium
quo divinarum processio, est etiam D. Tho-
mae loco citato, & quaest. 2. de potentia art. 2. Et
ostenditur primo: Principium quo reale debet,
sicut in adaequatione, realiter distinguere a termino
producto: Sed si potentia generativa v.g. adae-
quatione consisteret in perfectione absoluta, se-
cundum nihil sui a termino producto realiter
distingueretur: Ergo principium quo proximū
vel remotum divinarum processio, non
constitit adaequatione in perfectione absoluta.

Secundo probatur eadem pars: Si principium
quo divinarum processio in perfectione ab-
soluta adaequatione consisteret, competere omni-
bus Personis; perfectiones enim absolutae toti
Trinitati communes sunt; & sic potentia gene-
rativa esset non solum in Patre, sed etiam in Fi-
lio, & consequenter Filius esset potens generare,
sicut & Pater: unde cum in Deo omne possibile
existat, Filius de facto generaret alium Filium a
se distinctum, & sic in Deo plures essent personae
Tom. II.

A quam tres, quod fidei catholicae repugnat. 84.
Respondent Adversarij: quod licet potentia
generativa sit in Filio, non sequitur tamen Filium
posse generare: quia fieri potest quod forma sit
in aliquo subiecto, & tamen ei non tribuat suum
effectum, aut quasi effectum formalem, ob sub-
jecti incapacitatem; ut patet in anima rationali,
quae in pilis existens, eis non tribuit omnem su-
um effectum formalem, nimirum sensum.

Sed contra Filius est capax omnis effectus for-
malis absoluti adaequatione: At eo ipso quod princi-
pium quo generandi in perfectione absoluta
adaequatione consisteret, effectus illius formalis ef-
fet adaequatione absolutus: Ergo Filius esset capax
non solum formae, sed etiam effectus, vel quasi
effectus formalis ejus, & consequenter esset po-
tens generare. 85.

Dico tertio: Principium primum & radicale
divinarum processio est divina essentia, ut
modificata relatione. Ita D. Thomas ubi supra. 86.

Probatyr primo ex SS. Patribus. Nam Cyril-
lus lib. 1. thesauri cap. 7. dicit *Generativam virtu-
tem esse essentiam Dei*. Et Damascenus lib. 1. de fi-
de orthodoxa cap. 8. *Generatio (inquit) est natura,
non sicut generantis, sed sicut ejus quo generat*. Idem
docuit Joannes Theologus in Concilio Flo-
rentino sess. 18. his verbis: *Dixi Filium ex Patre,
& Patris substantiam generari, idem significare, ita ta-
men ut Persona sit producens & generans, principium
autem quo ipsa persona generat, sit id quod solum
communicabile est*. Videri etiam potest Anselmus
in Monol. cap. 52. ubi loquens de Spiritu Sancto
ait: *Pater & Filius non ex relationibus suis, quae plu-
res sunt, sed ex ipsa essentia, quae una est, emittunt
tantum bonum*. Unde etiam Dionysius de di-
vin. nomin. cap. 2. vocat Filium & Spiritum
Sanctum, *Fructus & Divinitatis gemmas, & ger-
mina*.

Probatyr secundo ratione D. Thomae supra
insinuat. Principium quo primum & radicale
generationis est id in quo genitum cum gene-
rante convenit per similitudinem, aut per iden-
titatem: At id in quo Filius genitus cum Patre
generante convenit, non est relatio, sed natura
divina: Ergo haec est principium quo primum &
radicale generationis Verbi, non absolute consi-
derata, sed ut modificata relatione paternitatis. 87.

Potestq; hoc declarari exemplo desumpto ex
rebus creatis: videmus enim quod eadem forma, 88.
prout est in diversis subiectis, & diversimode in
illis modificata, diversos praestat effectus: nam
ealor v.g. in animali generat carnem, non in igne,
& in femina producit lac, non in viro; &
gratia in nobis, qui sumus persona extranea, co-
stituit filium adoptivum, non in Christo, qui est
persona divina. Idem cum proportionem sentien-
dum est in proposito: nam divina essentia, ut est
in Patre, & relatione Paternitatis modificata,
habet rationem potentiae generativae radicalis,
& principij quo primi & remoti divinae genera-
tionis: eadem vero essentia, ut est in Patre & Fi-
lio, & ut modificata per relationem Spiratoris,
est potentia spirativa, & productiva Spiritus
Sancti. Unde D. Thomas de potentia quaest. 2.
art. 1. sibi hoc argumentum proponit. *Si Pater
generat in Divinis, oportet quod conveniat ei secun-
dum naturam: Sed eadem natura est in Patre, &
Filio & Spiritu Sancto: Ergo eadem ratione Filius &
spiritus Sanctus generabunt*. Cui argumento sic
respondet. *Dicendum, quod licet sit eadem natu-
ra in Patre & Filio, est tamen secundum alium mo-
dum,*

dum, scilicet cum alia relatione; & ideo non oportet quod que conveniunt Patri per naturam suam, conveniant etiam Filio.

Dico quartò: Principium quo proximum generationis Verbi, & productionis Spiritus Sancti, esse intellectum & voluntatem Dei, ut modificentur relationibus Paternitatis & Spirationalis activæ.

89. Probatur primò conclusio: Natura divina, connotatâ Paternitate, est principium quo remotum & radicale processionis Verbi, ut jam ostendimus: Ergo intellectus divinus cum eadem connotatione, erit principium quo proximum huiusmodi processionis. Consequentia probatur primò. Id ipsum quod remotè præstat divina natura, potest proximè intellectus præstare in ordine intelligibili: Ergo si natura Dei, connotatâ Paternitate, radicalem præstat concursum, intellectus divinus, cum eadem connotatione, proximum concursum præstabit in generatione Verbi. Secundò, in creatis in id in quod natura influit radicaliter, influunt potentiæ ad naturam consecretæ, tanquam principia proxima: Ergo pariter in Divinis, servatâ proportione.

90. Probatur secundò conclusio: Intellectus divinus ad generationem Verbi concurrat, ut supra ostendimus, & contra Durandum docent communiter Theologi: Sed non concurrat per modum principij quo primi aut remoti: Ergo ut principium quo proximum. Major constat ex supra dictis: Minor autem probatur. Principium quo primum, remotum, aut radicale, debet esse radix proximi: Sed divinus intellectus, prout à natura distinguitur, non est radix relationum, aut attributorum: Ergo nequit ut principium primum, vel radicale, ad generationem Verbi concurrat; & consequenter vel nullum ad illa præstat concursum, quæ est sententia Durandi, vel exhibet immediatum, ut principium quo proximum, sicut asserit nostra conclusio.

Dico quintò: Relationem & formam absolutam non importari ex æquo in principio quo divinarum processionum, nec tanquam duas partes constituentes principium; sed absolutam importari ut formam, & relationem ut modum talis formæ.

91. Primum probatur: Nam præcipua intentio agentis, non est ad distinctionem, sed ad similitudinem cum termino producto: Ergo quamvis in principio quo agendi utrumque importetur, non tamen ex æquo, sed unum in recto, & aliud in obliquo. Unde D. Thomas infra quæst. 41. art. 5. ait, *Potentia generandi significat in recto naturam divinam, & in obliquo relationem.*

92. Secundum patet, quia al. d. sequeretur generationem Verbi non esse adæquatè univocam, sed partim æquivocam, quia terminus esset similis agenti in principio quo agendi, & eidem agenti dissimilis in alia parte principij: At divina generatio est perfectissimè univoca: Ergo relatio & forma absoluta non se habent ut duæ partes, constituentes principium quo divinarum processionum.

93. Confirmatur: Ex opposita sententia sequitur, idem omninò importari in principio quo agendi, & in producendo ut quod: Sed hoc dici nequit, cum omnes Theologi inter principium quo, & agens ut quod, distinctionem agnoscant: Ergo nec illud.

Dico ultimò, perfectionem absolutam, ut relatione modificatâ, esse principium quo divina

A processionis, tam prout est productio, quam prout est communicatio. Est contra ultimam sententiam quam defendit Alarcon.

Probatur breviter: Unius & ejusdem actus unum debet esse principium formale: Sed processio in Divinis sub utraq; ratione est una indivisibilis actio: Ergo sub utraq; ratione unum illi respondent formale principium.

Confirmatur: In creatis quando unum communicatur, & aliud producitur, utrumque ex eodem principij præstat; etenim ex vi eadem principij remoti & proximi producitur homo, & anima unitur corpori: Ergo pariter in Divinis, servatâ proportione.

B Confirmatur amplius: Si principium quo processionis, ut est communicatio, esset natura divina, principium verò illius ut est productio, esset proprietas personalis, processio Verbi non esset generatio adæquatè univoca, sed tantum æquivoca, ut supra arguebamus: Contra quæ est falsum: Ergo &c.

Ex dictis in hoc §. inferes, terminum quo divinarum processionum esse aliquid absolutum in recto, connotans relationem. Quod patet eadem ratione quâ ostendimus id de principio quo: nam in termino quo, seu formali, debet terminus productus cum producente convenire: At in relationibus convenientiam non est, bene tamen in absoluto: Ergo absolutum, connotatâ relatione, est terminus formalis divinarum processionum.

§. V.

Præcipua solvuntur objectiones.

O b j e c t i o n e s p r i m o : Athanasius dialogo primo de Trinitate ait: *Pater hypostasi gignit*: At quod in principio quo generationis: Ergo illud est divina Paternitas, seu hypostasis. Unde Ambrosius lib. 4. de Fide ad Gratianum cap. 4. *Generatio, inquit, paterne proprietatis est, non potentia.* Et Augustinus libro 1. de Trinit. cap. 5. ait: *Et ipsi Patrem dici & esse Patrem, quod est ei Filius.* Sed Patri est Filius, ex vi potentie generativæ: Ergo est Pater ex vi illius; cum que sit Pater ex vi Paternitatis, hæc & non natura, vel intellectus, est potentia generativa, & principium quo divina generationis.

Respondeo Patrem gignere hypostasi, non ut principium quo proximo vel remoto, sed ut complemento principij quo, tam remoti quam proximi, connotativè & in obliquo per utrumque importato; neque aliud voluisse Athanasium. Et eodem modo explicant Ambrosius, videlicet generationem in Deo non esse potentiam simpliciter absolutam, sed potentiam ut in Patre, per proprietatem modificatam: nam per hoc solum salvatur æqualitas in omnipotentia inter divinas Personas; quam in illo capite volebat Ambrosius contra Arianos defendere.

E Ad Augustinum dicatur, quod si verba illa sine Augustini, intelligenda sunt in sensu causalitatis: Patrem scilicet eò esse Patrem fundamentaliter, quò est ei Filius; & hoc verum est, quia potentia generativa, per quam Pater generat, fundamentum est Paternitatis; non autem in sensu formali, ita ut id quo generat, sit formale constitutum Patris in ratione Patris.

O b j e c t i o n e s s e c u n d o d i f f i c i l e t e s t i m o n i u m D. Thomæ in 1. dist. 16. quæst. 1. art. 3. in corpore, ubi sic habet: *Generatio non egreditur ab essentia, in quantum essentia, sed in quantum est Paternitas.*